

ГОРАН ИЛИЋ, ПРЕДСЕДНИК УДРУЖЕЊА ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

Проблем правосуђа је страх

Семе страха је посејала тзв. реформа правосуђа када је више од хиљаду људи избачено из правосуђа и та лекција је остала у глави многих. Ако не поступаш како се очекује, може ти се десити нека нова „реформа“! — **разговарао Слободан Иконић**

▲ Др Горан Илић професионално се везао за тужилачки сегмент правосуђа. Био је тужилац у Првом општинском јавном тужилаштву а крајем 2009. године изабран је за заменика републичког јавног тужиоца. Уједно је и председник Удружења тужилаца Србије

У земљи у којој афере ничу као печурке после кише, није лако бити тужилац. Нарочито кад се зна кроз шта је све прошло наше правосуђе за последњих двадесетак година. Један од оних који су са пуном дозом стручности и дигнитета указивали на стање у правосуђу и проблеме који га прате је Горан Илић, председник удружења тужилаца Србије и заменик републичког јавног тужиоца. Чини то и данас. У разговору за НИН и сам указује на постојање општег незадовољства право-

суђем Србије. „Различита су објективна разлози за незадовољство. Према спроведеним анкетама грађани сматрају да је правосуђе лоше зато што су судови и тужилаштва недовољно ефикасни и због сумње у корупцију. Са друге стране, недавно спроведена истраживања међу судијама и тужиоцима кажују да су и судије и тужиоци незадовољни својим економским положајем и да сматрају да је основна препрека за боље правосуђе политички утицај на правосудни систем. Истина је, наравно, на средини. Неза-

довољство судија и тужилаца је у једној мери оправдано, јер Устав Србије од 2006. године не обезбеђује самосталност јавног тужилаштва и независност судства. Напротив, кроз начин избора чланова Државног већа тужилаца и Високог савета судства, јавних тужилаца као и старешина јавних тужилаштва и председника судова, Устав осигурава политички утицај на правосудни систем“, објашњава Илић.

Дакле, проблем је у уставном положају судства и јавног тужилаштва?

Да, један од проблема. Уосталом, када политика има уставни утицај на избор челних људи у правосуђу, онда има начина да оствари и неформални утицај. У вези са независношћу судске власти и самосталношћу јавног тужилаштва требало би рећи да у погледу те теме постоји једна врста неразумевања код нас. Прво, независност и самосталност судија и тужилаца никако не сме да значи њихову неодговорност. Напротив, требало би јачати систем одговорности у судству и у тужилаштву. Са тим у вези, требало би рећи да независност односно самосталност није привилегија за судије и тужиоце, то су принципи који су у интересу грађана. Питајте било ког грађанина да ли жели да о његовом предмету одлучује неко ко је независан или је под нечијим утицајем? Увек ћете добити исти одговор да људи желе да се о њиховим правима одлучује мимо било каквог утицаја.

Међутим, сигурно поверење грађана у правосуђе не може да буде успостављено док год судски поступци трају дуго?

То је само делимично тачно. Поверење грађана у правосудни систем није увек тесно повезано са дужином трајања поступака и квалитетом правде, односно однос извршне власти и медија у великом мери утиче на степен поверења у правосуђе. Тако нешто је показало и једно скорашње истраживање спроведено у Словенији, које је Грегор Стројин презентовао у чланку Однос медија и судства. Судство је, од независности Словеније, уживало највеће поверење око 2000. године, у исто време када су судски поступци трајали најдуже. Закључак истраживања донекле је ироничан. Поверење јавности у судове падало је са јачањем квалитета и ефикасности судства у раздобљима када је правосуђе било изложено јавној и неаргументованој критици медија и политичара.

Рекли сте да су судије и тужиоци незадовољни материјалним положајем?

Према подацима СЕПЕЖА (Европске комисије за ефикасност правосуђа) из 2008. године, буџетска средства која се издвајају за јавна тужилаштва у Србији су неколико пута мања него у већини земаља у региону. Буџет који се издваја за тужилаштво по становнику је тако скоро пет пута мањи у односу на буџет тужилаштва Словеније и око три и по пута мањи у односу на буџет који се издваја за тужилаштво у Хрватској.

Савет за борбу против корупције објавио је Извештај о реформи правосуђа. Да ли се слажете са изнетим оценама?

Независност и самосталност судија и тужилаца никако не сме да значи њихову неодговорност. Напротив. То није привилегија за судије и тужиоце, то су принципи који су у интересу грађана

У највећој делу Извештај садржи оцене које су сагласне са оценама Удружења тужилаца и мојим лично. Посебно сам сагласан са оценом да правосудне институције не остављају утисак да су независне, као и да постојећа крута организација тужилаштва и одсуство стварних гаранција самосталности тужилаштва може да угрози објективност истраге коју по новом ЗКП-у спроводи јавни тужилац. Истовремено, не бих могао да се сагласим да је ситуација неповољнија у односу на ситуацију која је владала у време тзв. реформе правосуђа. Наиме, гледишта сам да добар део проблема са којима се данас суочава правосуђе јесте последица наказне реформе из 2009. године.

Наводи се и тврдња да се из Министарства правде напада тренд независности правосуђа. Помиње се један помоћник министра који говори о „погубном тренду независности судства“ због чега се, како каже,

може десити да се група од 2.000 неодговорних људи „одметне у хајдуке“. Да ли је то порука судијама и тужиоцима?

Нисам присуствовао скупу када је таква оцена изречена, нити ми је познат контекст у коме је то казано. У сваком случају, ако је то што је речено тачно интерпретирано, сматрам сасвим непримереним да било који функционер на било којој позицији на независност правосуђа гледа као на „погубан тренд“, због кога тобоже прети опасност да се судије и тужиоци „одметну у хајдуке“...

У извештају савета се наглашава да су извршна и законодавна власт „уграђени“ у изборе носилаца

правосудне власти и да се на тај начин врши притисак. Сетимо се случаја судије Вучинића и његовог претпостављеног Степановића. И обична јавност сматра да је ту у питању притисак.

Ја вам све време говорим о проблемима на нивоу целог правосуђа, а актуелне случајеве, с обзиром на професионалне стандарде, не могу и не желим да коментаришем.

Добро, шта је по вама највећи проблем правосуђа Србије, данас?

Поред проблема на које указују грађани и саме судије и тужиоци, озбиљан проблем у правосуђу је страх. Семе страха је посејала тзв. реформа правосуђа када је више од хиљаду људи, без икаквог образложења, избачено из правосуђа и та лекција је остала у глави многих у правосуђу. Ако не поступаш како се очекује, може ти се десити нека нова „реформа“ или „реизбор“! Уосталом о томе у

”

Правосудне институције не остављају утисак да су независне, а постојећа крута организација тужилаштва и одсуство стварних гаранција самосталности тужилаштва може да угрози објективност истраге, коју по новом ЗКП-у спроводи јавни тужилац

независном истраживању проведеном 2010. године говори Америчка адвокатска комора, која закључује да „тужиоци раде под облаком стрепње и страха“. Други проблем је нешто што су експерти Европског удружења судија и тужилаца за слободу и демократију „Медел“ назвали култ норме. Судије и тужиоци се упињу да ураде што већи број предмета да би испунили некакву норму, а не да реше проблем. Друга ствар која данас тишти правосудје је то што није јасно и у довољној мери успостављена дистанца од наслеђа такозване реформе правосудја.

Шта није урађено, а требало је?

Навешћу само један пример. Нови Законик о кривичном поступку. Постоји опште уверење да је Законик корак уназад, али тим поводом се још увек ништа није предузело. У вези са ЗКП-ом и уопште проблемима са којима се суочава правосудје Удружење

тужилаца ће затражити пријем код председника Владе, да бисмо указали на проблеме и наше виђење начина за решавања проблема. Очекујемо разумевање за наше ставове.

То значи да сматрате да јавнотужилачка истрага коју доноси нови ЗКП није добро решење?

Не, али против сам тужилачке истраге каква је нормирана новим ЗКП-ом. У вези са тим морам да развејем једну неистину. Говорило се да нови законик доноси бројне новине и да је свакако најзначајнија новина увођење јавнотужилачке истраге. Такве изјаве заговорника најновијег ЗКП-а деловале су збуњујуће за упућене у правну историју. Права истина је да је код нас већ практикована тзв. тужилачка истрага и то по Закону из 1948. Штавише концепт истраге из тог закона има изразите сличности за истрагом из последњег ЗКП-а.

Према Закону о кривичном поступку из 1948. године, истрагу решењем отвара јавни тужилац, против решења о отварању истраге није била дозвољена жалба. Данас, према Закоником из 2011. године, истрага се покреће наредбом надлежног јавног тужиоца и против ове наредбе није допуштена посебна жалба. Једина је разлика што се по послеретном закоником захтевао виши степен сумње (основана сумња) за покретање истраге од онога који се данас тражи за покретање истраге, јер су данас довољни основи сумње. Примена ЗКП-а из 1948. била је праћена бројним кршењем људских права окривљених у кривичном поступку.

Није ваљда и данас тако?

Наравно да су се околности промениле и не може се очекивати да јавнотужилачка истрага доведе до масовног кршења људских права, али да је изазвао или ће изазвати потешкоће већ је сада јасно. Пре свега, јавнотужилачка истрага би морала да резултира променом положаја и организације јавног тужилаштва. То

се није десило. Тако да сам свој део књиге коју сам са проф. Шкулићем написао и која се бави новим ЗКП назвао „Тужилаштво совјетско, поступак амерички“. Намера ми је била објасним тај парадокс, да су у Закоником смељено прихваћена решења из англо-америчког права, а у исто време централно место према том истом Закоником има тужилаштво које је заточено у временској капсули и које у погледу организације није промењено од периода када је у Југославији Стаљин био обожавањан.

У којој се мери, у таквим околностима, наше тужилаштво данас понаша зрело и самостално? Јавност иритирају, рецимо, притвори због писања о поплавама, затим налози за истрагу на основу изјава оптуженог, попут Шарића. Или сада актуелног извесног Космајца. Као да је мртва трка између тужилаштва и медија који, на основу изјава политичара, воде истрагу уместо надлежних органа.

Ви бисте опет на терен конкретних случајева који су у току. Они који коментаришу судске поступке који су у току и сами се мешају у поступак, што је део проблема о коме сам говорио.

Можете ли, онда, за крај, рећи нешто поводом актуелних смена у полицији које, такође, збуњују јавност. Тим пре јер истраге, у ствари, води тужилаштво. Да ли се очекују смene у тужилаштву?

У тужилаштву постоји систем одговорности и дисциплински органи који утврђују одговорност. Сprovedен поступак и одлука дисциплинских органа јесу једини начин да неко буде смењен. Међутим, могући проблем је што о одговорности, па и смени тужилаца и заменика одлучује Државно веће тужилаца, које у претходном периоду није остављало утисак самосталног органа имуног на утицаје политике. **НИН**